

Samotność i osamotnienie w rodzinie

Wśród wielu problemów, z jakimi przychodzi się zmierzyć współczesnej polityce społecznej, pomocy społecznej, pedagogice społecznej, jest problem samotności i osamotnienia. Wspomnianego stanu doświadczają nie tylko dzieci, młodzież ale często również osoby dorosłe i starsze. Szczególnie bolesnym w tym kontekście, jest problem sieroctwa społecznego dzieci, które mając swoich biologicznych rodziców z uwagi na przeróżne okoliczności życia muszą z konieczności przebywać poza swoim środowiskiem rodzinnym. Doświadczają wówczas w sposób bardzo bolesny, samotności, poczucia odrzucenia, bycia ofiarą bezradności i krzywdy wyrządzonej przez rodziców. Są to uczucia bardziej, czy mniej uświadomione ale zazwyczaj obecne w życiu tych osób. Najczęstszą przyczyną sieroctwa społecznego jest patologia rodziny spowodowana uzależnieniem od alkoholu, któregoś z małżonków lub obojga. Obecnie mówi się coraz częściej o problemie sieroctwa duchowego, duchowej samotności i osamotnieniu wśród ludzi. Liczne badania dowodzą, że stan osamotnienia prowadzi w prostej drodze do depresji. Współcześnie jest to problem niezwykle widoczny i rodzący reperkusji w życiu jednostek, rodzin i społeczności. Jest to fenomen zdumiewający i zastanawiający, że w dobie nieograniczonego technologicznie dostępu do ludzi rośnie problem samotności. Jak wspomniano wyżej problem samotności dotyczy dzieci osieroconych. Dotyka on również ludzi młodych, zamkniętych niejako w „wirtualnej przestrzeni”, stanowiącej dla nich swoistą przestrzeń życia. Świat wirtualny stał się również środowiskiem życia dla wielu dorosłych. Często mówi się o „cyfrowym tubylcu”, jako stylu życia. Taka osoba coraz mniej żyje w świecie realnym i coraz mniej zajmuje przestrzeni w domu rodzinnym. Mając po kilka tysięcy przyjaciół i znajomych w mediach społecznościowych pozornie utrzymuje kontakt z ludźmi. Zazwyczaj jednak jest to sygnał dramatycznego jej osamotnienia i poczucia izolacji społecznej. Społeczność cyfrowa nie ma nic wspólnego z życiem rodzinnym, relacjami rówieśniczymi, więziami i prawdziwymi uczuciami, których pragnie i za których potrzebuje każdy człowiek. Do takich uczuć należą, miłość, przyjaźń, poczucie afiliacji, poczucie bezpieczeństwa, życie w poczuciu prawdy, wolności i bycia potrzebnym. Realnego kontaktu z drugim człowiekiem, jedną osobą nie zastąpi nigdy tłum „cyfrowych tubylców”. Środowiskiem w którym najpełniej doświadcza się pełni życia, jest rodzina.

Rodzina była zawsze i pozostaje dla człowieka podstawowym i najbardziej korzystnym środowiskiem opiekuńczym i wychowawczym. Rola i obecność rodziców, dziadków, rodzeństwa na każdym etapie życia człowieka ma kapitalne znaczenie. Analizując współczesną rodzinę, dostrzega się fakt, iż ta podstawowa wspólnota życia człowieka uległa pewnej ewolucji. Obserwuje się, iż liczne przemiany, jakie zaszły w sposobie życia wewnątrz rodziny, nie zawsze niosą ze sobą pozytywne skutki dla domowników. Wiele dzieci żyjąc w rodzinie doświadczą w niej poczucia osamotnienia, izolacji, w wielu przypadkach również zagrożenia. W takim środowisku ludzie czują się obco i samotnie.

Konsekwencją tego stanu rzeczy, jest nieumiejętność bycia razem we wspólnocie rodzinnej, co z kolei prowadzi do spleycenia więzi pomiędzy małżonkami. Tymczasem uczucia, jakie towarzyszą ojcu i matce przelewają się na dzieci i stanowią podstawę relacji między rodzeństwem, oraz relacji w środowisku rówieśniczym. W tym miejscu koło się zamyka. Mieszkając we wspólnym domu, każdy z członków rodziny czuje się obco. Ma poczucie, iż żyje sam ze swoimi problemami, które nie są zauważane przez pozostałych domowników. Świadomość bycia samotnym w gronie osób najbliższych jest szczególnie bolesnie

odczuwana przez ludzi, którzy potrzebują poczucia wspólnoty aby prawidłowo się rozwijać i kształtować osobowość, tożsamość, indywidualność. Wspólnota jest po to aby człowiek mógł się ukształtować jako indywidualny byt. Obecnie widać wyraźnie, iż problem samotności występuje również w tzw. dobrych rodzinach, które z pozoru wyglądają na zdrowe. Dlatego często może to mylić, powodować brak czujności i przechodzenie nad samotnością człowieka obojętnie. Tymczasem wydaje się, iż skutecznym sposobem na przeciwdziałanie samotności, jest rozbudowywanie systemu wsparcia rodziny. Podnoszenie jakości życia każdego człowieka poprzez wzmacnianie jego środowiska rodzinnego to zadanie dla polityki społecznej. Wyzwaniem w tym kontekście jawi się również budowanie kultury życia rodzinnego, opartej na relacjach i więziach osobowych. Personalistyczna integralna wizja życia człowieka w globalnym społeczeństwie powinna stać się płaszczyzną integrującą wspomniane działania.

Literatura polecana:

- Cekiera Cz., Psychoprofilaktyka uzależnień oraz terapia i resocjalizacja osób uzależnionych, KUL, Lublin 1992.
- Dziewiecki M., Nowoczesna profilaktyka uzależnień, Jedność, Kielce 2000.
- Dziewiecki M., Przesłanie nadziei, PARPA, Warszawa 1994.
- Firlit – Fesnat G., Rodziny polskie i polityka rodzinna; stan i kierunki przemian, w: G. Firlit – Fesnat, M. Szyłko – Skoczny (red.), Polityka społeczna, PWN, Warszawa 2008.
- Głąbicka K., Ekonomia społeczna, podmioty i instrumenty, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2009.
- Głąbicka K., Polityka społeczna państwa polskiego u progu członkostwa w Unii Europejskiej, ITE, Radom 2004.
- Łakomski M., Dlaczego integralny program profilaktyczny w szkole, Impuls, Kraków 2004.
- Łopatka A., Konwencja praw dziecka w Polsce, w: J. Bińczycka (red.), Prawa dziecka, deklaracje i rzeczywistość, Impuls, Kraków 1999.
- Majewska – Opielka I., Wychowanie do szczęścia, REBIS, Poznań 2006.
- 2007.
- Olearczyk T., Sieroctwo i osamotnienie, pedagogiczne problemy współczesnej rodziny, WAM, Kraków 2008..
- Sarzała D., Cyberprzestrzeń a problem uzależnień, w: E. Łuczak (red.), Nowe oblicza uzależnień, Olsztyn 2009.
- Stasiak M. K., Podmiotowy wymiar pracy socjalnej, AHE, Łódź 2009.
- Terzani T., Nic nie zdarza się przypadkiem, Świat Książki, Warszawa 2008.
- Tischner J., Etyka solidarności, Znak, Warszawa 2005.
- Tischner J., Żakowski J., Tischner czyta Katechizm, Znak, Kraków 2009.